Встановлення причинного зв'язку захворювання, інвалідності та смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (далі - Закон) спрямований на захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи і відповідно до його чинної редакції до таких осіб належать зокрема:

"1) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС - громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації аварії та її наслідків;

2) потерпілі від Чорнобильської катастрофи - громадяни, включаючи дітей, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи;".

Відповідно до норм статті 12 Закону:

причинний зв'язок між захворюванням, пов'язаним з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Чорнобильською катастрофою визнається встановленим (незалежно від наявності дозиметричних показників чи їх відсутності), якщо його підтверджено під час стаціонарного обстеження постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи **уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України**, які мають ліцензію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

У 2025 році складовими системи експертизи з встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок Чорнобильської катастрофи будуть експертні комісії:

для дорослих – Центральна міжвідомча експертна комісія та Львівська регіональна міжвідомча експертна комісія;

для дітей – Рівненська обласна дитяча спеціалізована лікарсько-консультативна комісія.

Ці комісії в своїй роботі керуються наказом Міністерства охорони здоров'я від 17.05.1997 № 150 "Про затвердження нормативних актів щодо хвороб, при яких може бути встановлений причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінення та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС".

У разі потреби встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок Чорнобильської катастрофи скеровувати осіб до вказаних комісій.

Перелік необхідних документів для розгляду комісіями розміщено на офіційних вебсайтах комісій.

Після проходження таких комісій пацієнта може бути скеровано на оцінювання повсякденого функціонування, під час якого:

1) може бути **встановлена інвалідність**, в якій буде визначено в причині інвалідності пов'язаність з Чорнобильською катастрофою на основі відповідних документів вказаних вище комісій;

2) може бути **оновлено причину інвалідності**, в якій буде визначено в причині інвалідності пов'язаність з Чорнобильською катастрофою на основі відповідних документів вказаних вище комісій.

Щодо встановлення інвалідності постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно зі статтею 17 Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи":

"Громадяни, які стали особами з інвалідністю внаслідок Чорнобильської катастрофи, проходять оцінювання повсякденного функціонування особи у визначеному законодавством порядку у строк, визначений рішенням медико-соціальної експертної комісії або експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи. При стійких незворотних морфологічних змінах та порушеннях функцій органів і систем організму, неефективності будь-яких видів реабілітаційних заходів, а також після досягнення пенсійного віку, в тому числі на пільгових умовах, група інвалідності встановлюється безстроково."

Порядок проведення оцінювання повсякденного функціонування особи затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338 "Деякі питання запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи". Відповідно до пунктів 22 та 23 на підставі документів, що підтверджують причинний зв'язок із Чорнобильською катастрофою, **експертною командою з оцінювання повсякденного функціонування може бути встановлена одна з причин інвалідності:**

1) поранення, травми, контузії, каліцтва, захворювання або інші ушкодження здоров'я, пов'язані з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, ядерних аварій, ядерних випробувань, з участю у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, іншим ураженням ядерними матеріалами під час **виконання обов'язків військової служби або службових обов'язків**;

2) захворювання, пов'язані з впливом радіоактивного опромінення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

3) захворювання, пов'язані з роботами з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

З метою визначення ступеня втрати здоров'я, групи і часу настання інвалідності та її причинний зв'язок із Чорнобильською катастрофою надаються такі документи:

- **для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС** – посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС відповідної категорії, експертний висновок, що надається уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами (закладами охорони здоров'я) Міноборони, МВС, СБУ, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, з установлення причинного зв'язку хвороби, інвалідності та смерті з дією іонізуючого випромінення та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, про причинний зв'язок захворювання з Чорнобильською катастрофою (далі - експертний висновок міжвідомчої експертної комісії) або рішення (постанова) військово-лікарської, медичної (військово-лікарської), лікарсько-експертної комісії про причинний зв'язок захворювання з Чорнобильською катастрофою;
- **для осіб, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи**, – посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи відповідної категорії та експертний висновок міжвідомчої експертної комісії;
- **для потерпілих дітей з інвалідністю, пов'язаною з наслідками Чорнобильської катастрофи, у разі досягнення ними 18 років** – посвідчення дитини, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи, серії "Д", вкладка до нього та експертний висновок міжвідомчої експертної комісії.

У разі встановлення інвалідності з причинами, що вище зазначені, особи з інвалідністю при зверненні до структурного підрозділу соціального захисту населення такі громадяни **мають право на такі державні пенсії, виплати та допомоги:**

1) відповідно до Порядку обчислення пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що затверджений постановою Кабінетів Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1210 "Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які

постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", **розмір відшкодування фактичних збитків для пенсія по інвалідності визначається як відсоток втрати працездатності**;

2) відповідно до Порядку використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінетів Міністрів України від 20 вересня 2005 р. № 936, виплата компенсацій та допомоги певних видів, передбачених Законом здійснюється в залежності від категорії постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи та групи інвалідності;

3) відповідно до пункту 3 Порядку виплати одноразової компенсації за шкоду, заподіяну внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій, ядерних випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, та щорічної допомоги на оздоровлення деяким категоріям громадян, що затверджений постановою Кабінетів Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 760:

"3. Виплата одноразової компенсації здійснюється за заявою, форма якої затверджується Мінсоцполітики, поданою заінтересованою особою протягом шести місяців з дати встановлення інвалідності або смерті годувальника.";

4) відповідно до постанови Кабінетів Міністрів України від 12 липня 2005 р. № 562 "Про щорічну допомогу на оздоровлення громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" така допомога виплачується в залежності від групи інвалідності та категорії постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Враховуючи зазначене, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи за результатами проведення оцінювання повсякденного функціонування особи у випадках якщо їх стан відповідає критеріям встановлення інвалідності та за умови подачі документів, що підтверджують причинний зв'язок захворювання з наслідками Чорнобильської катастрофи, експертна команда з оцінювання повсякденного функціонування особи на загальних засадах визначає групу, тривалість та причину інвалідності та відсоток втрати професійної працездатності.